

INDIVIDUALAUS INVESTUOTOJO INVESTAVIMO ALTERNATYVŲ VERTINIMO KRITERIJŲ MODELIAVIMAS

Deimena Kiyak

Docentė, socialinių mokslų daktarė

Klaipėdos valstybinės kolegijos Socialinių mokslų fakulteto

Finansų ir apskaitos katedra

El. paštas: Deimena.Kiyak@gmail.com

Sparti finansų sektoriaus plėtra bei gerėjanti gyventojų finansinė padėtis paskatino gyventojus "įdarbinti" savo laisvas lėšas. Kiekvienam asmeniui aktuali jo finansinė padėtis, o turint papildomų laisvų lėšų auga susidomėjimas ir investavimu. Asmeninės investicijos yra viena iš svarbiausių gyventojų finansų sudedamųjų dalių. Nustatyta, kad mokslinėje literatūroje iki šiol nėra vieningos nuomonės, kokios investavimo alternatyvos yra priimtiniausios ir aktualiausios gyventojams (individualiems investuotojams). Siekiant įvertinti, kurios investavimo alternatyvos priimtinausios individualiam investuotojui, modeliuojami septyni individualių investuotojų galimų investavimo alternatyvų vertinimo kriterijai: maža pinigų praradimo rizika, didelė grąža, pradinio kapitalo dydis, žinių trūkumas, informacijos prieinamumas, trumpas atsiperkamumo laikotarpis, nuolatinio investavimo nebūtinumas. Pagal šiuos kriterijus klasifikuojamos individualių investuotojų finansinių ir materialinių investicijų galimos alternatyvos.

Reikšminiai žodžiai: *investicijos, investicijų rūšys, individualių investuotojų investavimo alternatyvos.*

Įvadas

Kiekvieno investuotojo, nepriklausomai nuo naudojamų finansinių priemonių, veikla yra nuolatinis sprendimų priėmimas. Tiek pradedantys, tiek pažengę, tiek patyrę investuotojai turi atsakyti į daugybę klausimų, konstruodami savo investicinį portfelį – į kokias priemones investuoti, kokią riziką ir kada prisiimti, kokiomis proporcijomis paskirstyti investicijas, kokiam investicijų valdytojui valdyti investicinį portfelį.

Asmeniniai finansai – tai individų pajamų gavimo ir apgalvoto jų panaudojimo priemonių ir metodų kompleksas, kuris apima pajamų šaltinio radimą, piniginių lėšų planavimą ir kaupimą, atsižvelgiant į finansinius tikslus, vartojimo ir taupymo politiką, finansinių išteklių maksimizavimo strategijų taikymą, užtikrinant gyvenimo gerovę dabar ir ateityje. Šiandien populiariesnė yra verslo, įmonių ekonomika nei asmeniniai finansai, tačiau pastarieji yra ne mažiau svarbi ir ne mažiau sudėtinga sritis. Įmonėse įprasta planuoti, skaičiuoti, kontroliuoti, vertinti pelningumą ir naudingumą, svarbius sprendimus priimti pasitelkus kompetentingas komisijas ar darbo grupes. Šeimoje daugelis finansinių sprendimų priimami neapgalvotai, tačiau jų pasekmės kiekvienam asmeniui yra

labai svarbios. Asmeninių finansų valdymas įgauna vis svarbesnį vaidmenį šalies piliečių gyvenime. Lietuvoje, kaip ir daugumoje kitų šalių, sparti finansų sektoriaus plėtra bei gerėjanti gyventojų finansinė padėtis paskatino gyventojus “įdarbinti” savo laisvas lėšas. Kiekvienam asmeniui aktuali jo finansinė padėtis, o turint papildomų laisvų lėšų auga susidomėjimas ir investavimu. Anot Vaičiulio, (2010) išaugusi gyventojų finansinių aktyvumą lėmė įvairios priežastys: vieni gyventojai investuoja, siekdami užsitikrinti finansiškai saugią ateitį; kiti išsikėlė trumpalaikius investavimo tikslus; treči siekia apsaugoti savo pinigus nuo infliacijos; dar kiti – apsisaugoti nuo nenumatytų finansinių išlaidų ateityje. Tuo tarpu Gausienė ir Jurevičienė (2011) suaktyvėjusias asmenų investicijas aiškina finansiniais motyvais – gyventojų siekiu turėti grynųjų pinigų trumpalaikių išlaidų padengimui, apsisaugojimui. Deja, dažnu atveju mažiau finansiškai išsilavinę šalies gyventojai mano, jog taupymas ir investavimas yra vienas ir tas pats, be to, sunkiai orientuojasi investavimo alternatyvų gausoje ir negali tinkamai įvertinti investavimo alternatyvų privalumus ir trūkumus.

Kalbant apie asmeninius finansus būtina atsižvelgti į tokias pagrindines charakteristikas, kaip pajamos, namų išlaikymo išlaidos, amžius, šeimos struktūra, poreikis turėti pakankamą likvidaus turto kiekį (grynųjų pinigų), infliacijos ir palūkanų normų supratimas (arba tokio supratimo stoka), taip pat patirtis finansų rinkose (ar jos neturėjimas), mokesčių planavimas, ateities suvokimas (valstybinės pensijos įvertinimas, karjeros pabaigos suvokimas, uždirbtų pajamų praradimas) ir kitus (Klimavičienė, Jurevičienė, 2007). Grable ir Joo (1999) požiūriu, asmeninių finansų valdymas - tai nuolatinis pajamų ir išlaidų derinimas, siekiant visada turėti pakankamai pinigų: šiuo metu, netolimoje ir tolimoje ateityje. Asmeninių finansų valdymas – tai efektyvus asmeninių pajamų ir išlaidų valdymas (registravimas, taupymas, investavimas), siekiant įgyvendinti trumpalaikius ir ilgalaikius finansinius tikslus. Pagrindinis tikslas – visada turėti pinigų (Савенок, 2007). Taupant pajamas, būtina apsispręsti, kur jas investuoti. Asmeninės investicijos yra viena iš svarbiausių gyventojų finansų sudedamųjų dalių. Iš esmės tai tokia investicinė veikla, kurią vykdo individai. Dažniausiai investavimo pastangos būna skirtos finansiniam saugumui užtikrinti vėlesniuose gyvenimo etapuose. Tokios investicijos apima lėšų kaupimą banko taupomosiose sąskaitose ir indėliuose, investavimą į draudimo ir pensijų fondus, obligacijas, akcijas ir kitą investicinę turtą (Солубуто, 2007).

Pasirinkimas gana platus, tačiau individualiems investuotojams informacijos apie tai gavimo srautas dažnu atveju ribotas arba neprieinamas, todėl individualių investuotojų galimų investicijų rūšių pasirinkimo, jų privalumų ir trūkumų apibendrinimo tyrimai šioje srityje būtų vertingi, aktualūs nauji, ir teorine, ir praktine prasme.

Tyrimo objektas – individualių investuotojų investavimo alternatyvos.

Tyrimo tikslas – sudaryti individualių investuotojų galimų investavimo alternatyvų pasirinkimo modelį pagal aktualiausius vertinimo kriterijus.

Tyrimo metodai - sisteminė mokslinės literatūros lyginamoji analizė ir sintezė, sugretinimas, detalizavimas, modeliavimas, priežastinių ryšių nustatymas, loginė lyginamoji analizė ir sintezė.

1. Investicijų koncepcija apčiuopiamumo, sudėtingumo ir suprantamumo požiūriais

Kad individualiam investuotojui būtų galima labiau suprasti investicijų vaidmenį ir valdymo galimybes, pirmiausiai svarbu peržvelgti pagrindines investavimo sąvokas, investicinio proceso struktūrą ir elementus, susipažinti su įvairiomis investicijų rūšimis, remiantis jų klasifikavimu.

Griškevičius (2009) ir Kancerevyčius (2009) investicijų terminą kildina iš lotyniško žodžio „išvest“, reiškiančio įdėti. Pasak jų, bendrąja prasme investavimas reiškia tikro dabartinio vartojimo atsisakymą dėl ateities vartojimo (dažniausiai neapibrėžto). Pasak Rutkausko, Stankevičiaus (2006), plačiaja prasme žodis investavimas reiškia lėšų, būtinų ekonomikos finansavimui didinti ir jam plėsti, paskirstymo mechanizmą. Išsamiau žvelgiant, investicija reiškia kapitalo įdėjimą siekiant paskesnio jo padidėjimo. Lėšų kapitalo prieaugio turi pakakti tam, kad investuotojui būtų kompensuota tai, kad jis šiuo metu atsisako naudoti turimas lėšas. Jis taip pat turi būti įvertinamas už riziką ir jam turi būti atlyginti būsimi infliacijos nuostoliai. Taigi investicijų sąvoka nėra vienareikšmė, įvairūs autoriai pateikia skirtingas investicijų sąvokos traktuotes, todėl susisteminti investicijų sąvokų apibrėžimai pateikiami 1-ojoje lentelėje.

1 lentelė. Investicijų sąvokos apibūdinimas mokslininku aspektu

Autorius, metai	Investicijos apibūdinimas
Azzopardi, (2010)	Tai sprendimo priėmimo procesas, pagrįstas duomenų analizavimu bei apsisprendimu dėl rizikos ir netikrumo.
Bodie, Kane, Marcus, (2012)	Tai einamasis piniginis ar kitų išteklių įsipareigojimas, tikintis gauti naudos ateityje.
Buškevičiūtė, Kanapickienė, Patašius, (2010)	Tai piniginės lėšos ir įstatymais bei kitais teisės aktais nustatyta tvarka įvertintas materialusis, nematerialusis turtas, kuris investuojamas siekiant iš investavimo objekto gauti pelno (pajamų), socialinį rezultatą (švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos ir socialinės apsaugos bei kitose panašiose srityse) arba užtikrinti valstybės funkcijų įgyvendinimą.
Cibulskienė, Butkus, (2007)	Tai kapitalo įdėjimas siekiant jo padidėjimo, kitaip tariant, bet kurios rūšies turto, investuoto vieno investuotojo tam tikroje teritorijoje su sąlyga, kad investicija atliekama pagal tos teritorijos įstatymus.
Černius, (2011)	Investavimas – tai pinigų „įdarbinimas“, siekiant kuo didesnės naudos. Dar kitaip tariant, investavimas yra idėjų, laiko, žinių ir pinigų aukojimas kuriant aktyvus. Sąvoka „aukojimas“ naudojama todėl, kad investuojant sąmoningai atsisakoma vartojimo dabar dėl galimybės vartoti vėliau. Investuojant visuomet tikimasi, kad ateities vartojimo nauda bus didesnė (ar bent ne mažesnė) negu tas vartojimas, kurio buvo atsisakyta dabar.
Investor words, (2011)	Tai ūkinė veikla, kurios metu ištekliai naudojami kuriant naują realųjį kapitalą. Bendriausia prasme investicijos yra veikla, kurios naudingumas išryškėja ne iškart, bet ateityje.
Jurevičienė, (2008)	Investicija reiškia kapitalo įdėjimą siekiant paskesnio jo padidėjimo (arba pasikeitus vertei, arba iš papildomų pajamų).

LR investicijų įstatymas	Tai piniginės lėšos, materialusis, nematerialusis ir finansinis turtas, kuris investuojamas siekiant iš investavimo objekto gauti pelno (pajamų) ar socialinį rezultatą.
Norvaišienė, (2006)	Tai finansinių, materialinių ar nematerialinių išteklių sąnaudos, investuojamos materialiam, nematerialiam ar finansiniam turtui įsigyti, siekiant gauti tam tikrą ekonominį ar neekonominį efektą, o jų įgyvendinimas grindžiamas rinkos principais ir susijęs su laiko veiksmu, rizika ir likvidumu.
Rutkauskas, Stankevičius, (2006)	Investavimas – tai kapitalo panaudojimo būdas, kuris privalo užtikrinti kapitalo saugumą ir vertės augimą. Paprasčiau tariant, investicijos – tai priemonės, kurių dėka galima kam nors perduoti grynuosius pinigus, siekiant išsaugoti ir padidinti jų vertę arba užtikrinti teigiamas pajamas, kurias gausime, perduodant tuos pinigus.
Rutkauskas ir kt. (2007)	Investavimas plačiąja prasme, tai bet koks procesas, kurio tikslas – išsaugoti ir didinti piniginių ar kitokių lėšų vertę.
Sribans, (2010)	Tai piniginės lėšos ar kitas finansinis turtas bei materialusis ir nematerialusis turtas, kuris investuojamas siekiant iš investavimo objekto gauti pelno arba kito rezultato.
Tvaronavičienė, Kalašinskaitė, (2003)	Tai įvairių rūšių turтинės ir intelektualiosios vertybės (piniginės lėšos, tiksliniai bankiniai indėliai, turтинės teisės, išėinančios iš autorinių teisių, patirtis, techninių, technologinių, komercinių bei kitų žinių atsipirkimas, įformintas kaip techninė dokumentacija, kuri yra reikalinga vienokiam ar kitokiam procesui organizuoti, teisė naudotis žeme, vandenimis bei kitais resursais), įdedamos į kitus objektus ar sferas, dėl ko sukuriamas pelnas arba pasiekiamas koks nors socialinis efektas.
Treigienė, (2010)	Tai piniginės lėšos ir kitas finansinis turtas bei materialusis ir nematerialusis turtas, kuris investuojamas siekiant iš investavimo objekto gauti pelno arba kitą rezultatą.
Valentinavičius, (2010)	Tai paprasčiausiai kiekviena priemonė, į kurią gali būti įdėtos lėšos viliantis, kad ji duos teigiamas pajamas ir dar išsaugos arba padidins savo vertę. Atlygis arba pelnas iš investicijų gaunamas dviem pagrindinėmis formomis: dabartinėmis įplaukomis (pajamomis) arba padidėjusia verte.
Valakevičius, (2008)	Tai šiandieninės vertės (pinigų ir kitų kapitalinių išteklių) aukojimas perkant realųjį turtą ar vertybinius popierius, tikintis ateityje gauti didesnę vertę, proporcingą prisiimtai rizikai.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis mokslinės literatūros analize.

Apibendrinus skirtingų autorių pateikiamas investicijų sąvokos interpretacijas, galime teigti, jog investicijos – tai turтinių išteklių atidėjimas, t.y. materialusis ir nematerialusis turtas, kuris skiriamas tam tikrai veiklai finansuoti, iš to ateityje laukiant didesnės grąžos ir siekiant gauti pajamų ar pelno ilguoju laikotarpiu.

Investicijos patenka į daugelį verslo ir socialinių sferų įvairiomis formomis. Kad būtų galima analizuoti, planuoti, apskaičiuoti bei atlikti kitus veiksmus, jos yra klasifikuojamos pagal tam tikrus požymius (charakteristikas). Atsižvelgiant į tarptautinę praktiką, Lietuvos teisinę investavimo proceso reguliavimo bazę,

mokslinę literatūrą, investicijas galima klasifikuoti pagal įvairius požymius (2-oji lentelė).

2 lentelė. Investicijų rūšys pagal klasifikavimo požymius

Investicijų klasifikavimo požymiai	Autorius, metai	Investicijų rūšys ir jų apibūdinimas
1. Pagal lėšų investavimo (idėjimo) objektus.	Norvaišienė, (2006); Valentinavičius, (2010); Treiginė, (2010); Tomaševič, Mackevičius, (2010)	1. Realios (kapitalo) investicijos; 2. Finansinės investicijos.
	Langvinienė, Vengrauskas. Žitkienė, (2004)	1. Daiktinės investicijos; 2. Nematerialios investicijos (inovacinės investicijos).
2. Pagal investuotojo įtaką objektui (dalyvavimą investavimo procese).	Valentinavičius, (2010); Norvaišienė, (2006); Langvinienė, ir kt., (2004); Treiginė, (2010)	1. Tiesioginės investicijos; 2. Netiesioginės (portfelinės) investicijos.
3. Pagal investuotojo organizacijos tipą.	Treiginė, (2010)	1. Institucinių investuotojų; 2. Individualių investuotojų*.
4. Pagal organizacines formas.	Norvaišienė, (2006); Tomaševič, Mackevičius, (2010)	1. Investicijų projektas. 2. Investicijų portfelis.
5. Pagal investavimo periodą (laikotarpį)	Buškevičiūtė ir kt. (2010); Valakevičius, (2001); Valentinavičius, (2010)	1. Trumpalaikės investicijos. 2. Ilgalaikės investicijos.
6. Pagal investuotojo statusą (nuosavybės formas).		1. Privačios investicijos. 2. Valstybinės investicijos. 3. Užsienio valstybių investicijos. 4. Tarptautinių organizacijų investicijos. 5. Bendros investicijos.
7. Pagal tai, kada siekiama gauti ekonominės naudos.	Černius, (2011)	1. Pinigų srauto investicijos 2. Kapitalo investicija. 3. Mišriosios investicijos.
8. Pagal kapitalo panaudojimo investiciniame procese pobūdį.	Buškevičiūtė ir kt. (2010); Treiginė, (2010)	1. Pirminės investicijos; 2. Reinvesticijos; 3. Dezinvesticijos.
9. Pagal investuotojo nuolatinę buveinę (rezidavimą, teritoriją).	Treiginė, (2010); Valakevičius, (2001); Valentinavičius, (2010)	1. Vidaus investicijos. 2. Užsienio investicijos.
10. Pagal rizikingumo lygį.	Tomaševič, Mackevičius, (2010)	1. Mažos rizikos. 2. Vidutinės rizikos. 3. Didelės rizikos. 4. Spekuliatyvinės investicijos.

*Individualūs investuotojai, turėdami mažai patirties, paprastai įgalioja institucinius investuotojus jiems atstovauti.

2. Individualių investuotojų finansinių investavimo alternatyvų pristatymas

Šiuo metu Lietuvoje galima investuoti į daugybę skirtingų investavimo priemonių. Tačiau dauguma šalies gyventojų (toliau straipsnyje individualių investuotojų) investicijų atžvilgiu yra konservatyvūs – pinigus investuoja į banko indėlius. Nepaisant fakto, kad rinkoje yra gausybė kitų finansinių instrumentų – taupymo lakštų, izdo vekselių, vyriausybės vertybinių popierių, akcijų, obligacijų – dėl menkų ekonominių žinių šios investavimo alternatyvos gyventojams atrodo neaiškios ir nesuprantamos. Dar sudėtingesnis yra šių investavimo instrumentų gražos skaičiavimas. Gyventojai skaičiuodami investicijų gražą dažniausiai atsižvelgia tik į palūkanų normą. Tuo tarpu svarbiausi investicinę gražą veikianys veiksniai, kaip rizika, infliacija, yra paprasčiausiai pamirštami. Žinant, kiek lėšų galima investuoti, kokių tikslų siekiama, koks yra investicijų horizontas, nustačius priimtina rizikos ir siektino pelno lygį, galima tinkamai pasirinkti investicines priemones.

Chorafas (2005) individualių investuotojų investicijas skirsto taip: 1) į grynųjų pinigų indėlius; 2) akcijas; 3) obligacijas; 4) nekilnojamąjį turtą; 5) derinius; 6) alternatyvias investicijas; 7) kitus produktus (nuo brangiųjų metalų iki meno kūrinių). Šis investicijų klasifikavimo būdas yra ne visai išsamus, kadangi nėra išskirta gyvybės draudimo ir pensijų fondų. Martinkutė (2006) teigia, kad namų ūkis investuoja įsigydamas nekilnojamąjį turtą, vertybinius popierius, kitą finansinį ar nefinansinį turtą. Dudzevičiūtė (2004) kaip pagrindines individualių investuotojų investavimo alternatyvas įvardija pensijų fondus, akcijas, ASO obligacijas, akcijų fondus, paprastas obligacijas, obligacijų fondus, nekilnojamąjį turtą, meno dirbinius, auksą, terminuotus indėlius ir gyvybės draudimą. Kriščiukaitytė (2009) investicines priemones skirsto į kelias pagrindines grupes pagal investavimą į tam tikras turto klases: 1) investicijos į nuosavybės vertybinius popierius – akcijos, depozitoriumo pakvitavimai, akcijų fondai, akcijų pensijų fondai, indeksiniai akcijų fondai; 2) investicijos į skolos vertybinius popierius – trumpalaikiai ir ilgalaikiai vyriausybės vertybiniai popieriai, bendrovių skolos vertybiniai popieriai (obligacijos), obligacijų fondai, konservatyvūs pensijų fondai; 3) investicijos į išvestinius vertybinius popierius – ateities sandoriai, pasirinkimo sandoriai, apsigyventimo sandoriai ir kiti sandoriai, kurių vertė priklauso nuo kito turto (akcijos, skolos vertybiniai popieriai, valiutos ir t. t.) kainos svyravimų; 4) investicijos į pinigų rinkos priemones – indėliai, pinigų rinkos fondai; 5) investicijos į nekilnojamąjį turtą – investavimas tiek tiesiogiai įsigyjant nekilnojamojo turto objektą, tiek per nekilnojamojo turto fondus; 6) kitos investicijos (investavimas į žaliavas, meno kūrinius ir kt.). Саветюк (2009) asmenines investicijas, priklausomai nuo galimos rizikos, skirsto į konservatyvias, subalansuotas ir agresyvias. Konservatyvios finansinės priemonės garantuoja kapitalo saugumą ir minimalų pelningumą. Tai yra obligacijos, draudimų kompanijų ir pensijų fondų vienetai, investiciniai fondai, kurie investuoja klientų pinigus į konservatyvius instrumentus, garantuojančius kapitalo saugumą. Subalansuotos finansinės priemonės – savitarpio ir pajų fondai, aukštos klasės įmonių akcijos ir obligacijos. Agresyvios finansinės priemonės – akcijų fondai, indekso fondai ir išvestiniai instrumentai. Individualių investuotojų investicines priemones taip pat galima skirstyti pagal lauktiną gražą ir riziką: tai gryniesi, banko

sąskaitos, vyriausybės vertybiniai popieriai, indėliai, kompanijų obligacijos, nekilnojamasis turtas, akcijos, žaliavos, auksas, meno dirbiniai, išvestiniai vertybiniai popieriai (išvardinta nuo mažiausios rizikos ir lauktinios grąžos iki didžiausios).

Individualių investuotojų investavimo alternatyvas galima įvardinti kaip turto, įskaitant akcijas, obligacijas bei kitus skolos vertybinius popierius, banko depozitus, draudimo polisus ir kt., išigijimą siekiant ateityje gauti pajamas arba pelną dėl padidėjusios šio turto vertės. Susisteminta informacija apie investavimo ir finansines investavimo alternatyvas, jų rūšis bei privalumus ir trūkumus pateikiama 3-ojoje lentelėje. Čia pateikiami patys populiariausi ir dažniausiai pasirenkami instrumentai, tačiau jų specifika įvairi bei turi savitas charakteristikas, kurias reikia žinoti, norint išsirinkti tinkamiausią.

3 lentelė. Investavimo ir finansines investavimo alternatyvas privalumai ir trūkumai

Investavimo rūšis	Privalumai	Trūkumai
Indėliai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Saugumas; 2. Pelnas; 3. Pagalba valdant namų ūkio biudžetą ir racionalizuojant išlaidas; 4. Paprastumas; 5. Nereikalauja didelių žinių; 6. Maža rizika. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Užšaldytas kapitalas ilgesniam laikui; 2. Ankstesnis indėlio išmokėjimas, susijęs su pelno praradimu; 3. Santykinai nedidelis pelnas. 4. Infliacijos įtaka.
Akcijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dalyvavimas bendrovės valdyme. 2. Paprastai didesnis negu vidutinis pajamingumas. 3. Investuojant į vienos bendrovės akcijas (didinant riziką nediversifikuojant) yra galimybė gauti labai dideles kapitalo prieaugio pajamas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pajamos yra neapibrėžtos (dividendų neišmokėjimas, akcijų kainos antrinėje rinkoje kritimas). 2. Bankroto atveju akcininkų pretenzijos į likviduojamos bendrovės turtą tenkinamos paskiausiai. 3. Kapitalo rizika – kad bus prarasta dalis investuotų lėšų dėl akcijų rinkoje susiklosčiusios padėties, t. y. pradinė investicija nuvertės, jeigu akcijų kaina smarkiai kris. 4. Investuojant į užsienio bendrovių akcijas svarbi yra valiutos kurso pokyčio rizika. 5. Ypač dideli trumpalaikiai vertės svyravimai.
Skolos vertybiniai popieriai (obligacijos)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pajamos yra apibrėžtos ir žinomos iš anksto, tuo labiau, jei investicija išlaikoma iki išpirkimo. 2. Bankroto atveju skolos vertybinių popierių savininkai turi pirmenybę prieš akcininkus gauti likviduojamos bendrovės 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kai kurių skolos vertybinių popierių antrinė rinka yra ne tokia likvidi kaip akcijų, taigi gali tekti laukti iki skolos vertybinių popierių išpirkimo termino, kad būtų galima atgauti savo investuotas lėšas. 2. Skolos vertybinių popierių pajamingumas paprastai yra mažesnis negu akcijų savininkų. 3. Palūkanų normos rizika – augant

	turto dalį.	palūkanų normoms rinkoje, skolos vertybinių popierių kaina antrinėje rinkoje mažėja. Tik tuo atveju, jeigu bendrovės kredito rizika (t. y. gebėjimas vykdyti savo finansinius įsipareigojimus) ir rinkos situacija nesikeistų, tai skolos vertybinių popierių savininkai skolos vertybinių popierių išpirkimo termino pabaigoje gautų pirkimo metu nurodytą investicijos grąžą. Neigiamai susiklosčius aplinkybėms investuotojai gali prarasti dalį savo investuotų lėšų. 4. Valiutos kurso pokyčio rizika.
Vyriausybės vertybiniai popieriai	1. Žinoma grąža; 2. Itin maža rizika; 3. Maži vertės svyravimai; 4. Palūkanos yra neapmokestinamos; 5. Maža pradinė investicija (galima pradėti nuo 100 Lt).	1. Sąlyginai nedidelė grąža.
Pensijų fondai	1. Nebūtinos didelės investicijos; 2. Saugumas; 3. Turta valdo profesionalai; 4. Didelė grąža; 5. Pajamų mokesčio lengvata; 6. Kaupiama ne tik iš investuotų, bet ir iš sukauptų palūkanų lėšų; 7. Pinigai paveldimi.	1. Dažnu atveju reikalingos nuolatinės investicijos; 2. Reikalingas ilgas investavimo laikotarpis; 3. Nelikvidus turtas.
Gyvybės draudimai	1. Apsauga; 2. Mokesčių lengvata.	1. Kuklesni investavimo rezultatai; 2. Privalomi įnašai, kad nenutrūktų sutartis.
Investiciniai fondai	1. Valdomi profesionalių investuotojų; 2. Diversifikuota investicinė priemonė; 3. Prieinami visiems investuotojams, kadangi į daugelį jų galima investuoti mažomis sumomis (nuo 50 Lt); 4. Mažesni komisiniai mokesčiai už prekybą vertybiniais popieriais (išsigjami ir parduodami dideli kiekiai investicinių instrumentų, todėl jie sumoka mažiau nei individualūs investuotojai); 5. Likvidi investicija;	1. Fondo valdytojo rizika – niekas negarantuoja, kad profesionalūs fondo valdytojai pasieks geresnius rezultatus už patį investuotoją; 2. Už administravimą fondo valdytojui yra mokami mokesčiai, nepriklausomai nuo to, kokie yra fondo veiklos rezultatai; 3. Investuotojai negali kontroliuoti investicinio fondo valdytojo investicinių sprendimų; 4. Kuo investicinis fondas yra didesnis arba labiau diversifikuotas, tuo jo rezultatai yra artimesni rinkos vidurkiui; 5. Investiciniai fondai apie fondo vienetų vertės pokytį informuoja vieną

	<p>6. Investicijos įvairios, t.y. galima investuoti į žaliavų indeksą, S&P akcijų indeksą ir t. t.;</p> <p>7. Fondai gali būti sudaryti taip, kad, pavyzdžiui, gaunamos pajamos, jeigu S&P indeksas kris, arba gaunamos dvigubos pajamos iš S&P indekso kilimo.</p>	<p>kartą per dieną;</p> <p>6. Fondų antrinės rinkos kaina gali skirtis nuo grynujų aktyvų vertės. Ši rizika atsiranda tada, kai fondo turtas investuojamas į nelikvidžias akcijas ar skolos vertybinius popierius;</p> <p>7. Konkrečiam fondui skirtinga rizika;</p> <p>8. Rinkos rizika, nes fondo pajamingumas priklauso nuo bendros rinkoje susiklosčiusios padėties.</p>
Nekilnojamasis turtas	<p>1. Valdant galima kelti jo vertę (pvz., remontuoti); 2. Galimos papildomos pajamos iš nekilnojamojo turto nuomos; 3. Tinkama alternatyva diversifikuoti jau esamą investicijų portfelį; 4. Investicijai neatsipirkus, galima turtą naudoti pagal paskirtį.</p>	<p>1. Reikalingos gana didelės pradinės investicijos;</p> <p>2. Tai nėra likvidus turtas; 3. Neturint investavimo patirties, galima greitai prarasti savo investiciją; 4. Nekilnojamąjį turtą reikia prižiūrėti ir valdyti; 5. Sunku nustatyti jau valdomo nekilnojamojo turto kainą; 6. Galima nuomotojų rizika (besinuomojantis asmuo gali pakenkti turtui, ar nesumokėti mokesčių).</p>
Meno vertybės	<p>1. Retos arba vienos iš geresnių vertybių turėjimas; 2. „Ne popierinis“ finansinis turtas; Galimas potencialus kainos įvertinimas; 3. Minimaliai koreliuoja su kitomis investicijomis; 4. Galima diversifikavimo nauda; 5. Meno kainos nesvyruoja taip dažnai kaip akcijų.</p>	<p>1. Didelė tikimybė nusipirkti klastotę;</p> <p>2. Nelikvidi investicija;</p> <p>3. Egzistuoja eksploatacijos kaštai;</p> <p>4. Patiriami aukšti sandorio kaštai;</p> <p>5. Meno kūriniai kuria tik pardavimo pajamas</p> <p>6. Investicinė grąža priklauso nuo mados tendencijų.</p>

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis mokslinės literatūros analize.

3. Individualaus investuotojo investavimo alternatyvų vertinimo kriterijų modeliavimas

Mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad Lietuvos gyventojams, t.y. individualiems investuotojams, siūloma daugybė įvairių finansinių ir materialiujų investicijų alternatyvų, tačiau būtina tikslingai pasirinkti asmeninių investicijų valdymo strategiją, atitinkančią individo poreikius bei galimybes. Siekiant įvertinti, kurios investavimo alternatyvos priimtinausios individualiam (fiziniam) investuotojui, modeliuojami septyni vertinimo kriterijai:

1. Maža pinigų praradimo rizika. Atsižvelgiama į sukaupto kapitalo saugumą ir mažą praradimo tikimybę. Dauguma šių kriterijų atitinkančių alternatyvų yra apsaugotos valstybės, t. y. jas prižiūri ir jų saugumą garantuoja kokia nors institucija. Po ekonominės krizės šis kriterijus laikytinas svarbiu individualiems investuotojams.

2. Pakankamai didelė grąža. Atsižvelgiama į galimą sukaupti kapitalą, kai individualus investuotojas baigia investuoti šiuo būdu, t. y. sulaukiama pinigų

gražinimo termino pabaigos (gyvybės draudimas, vyriausybės taupymo priemonės, bankiniai indėliai), sukaupiamas didelis kapitalas ir jis iškeičiamas į pinigus (akcijos, meno vertybės, investiciniai fondai) ir pan. Ši alternatyva individualiems investuotojams svarbi dėl galimo sukaupti kapitalo potencialo.

3. Didelio pradinio kapitalo poreikio nebuvimas. Šis kriterijus apima ir nuolatinės investicijas (pensijų fondai, gyvybės draudimas), kai individualiam investuotojui nebūtina investuoti didelio pradinio kapitalo, norint pasiekti teigiamų investavimo rezultatų.

4. Nebūtinos papildomos žinios apie investavimą. Šis kriterijus yra labai svarbus individualiam investuotojui, nes didelė dalis jų nėra linkę domėtis investavimo alternatyvomis ir tiesiog nori sėkmingai investuoti. Individualus investuotojas gali pervertinti savo galimybes ir rinktis itin rizikingas investavimo alternatyvas manydami, kad jos yra nerizikingos, vien dėl išsilavinimo investavimo srityje trūkumo.

5. Informacijos prieinamumas. Šis kriterijus pasirinktas numačius galimas investavimo alternatyvų paieškos priemones individualiam investuotojui. Suprantama, kad profesionalūs investuotojai naudojami platesniais ir išsamesniais informacijos ištekliais nei individualiam investuotojui prieinama informacija.

6. Trumpas atsiperkamumo laikotarpis. Šis kriterijus svarbus tuo, kad investicija gali garantuoti didelę gražą, tačiau po ilgo laikotarpio. Šiuo atveju atsižvelgiama į tai, ar investicija gali greitai garantuoti bent jau jos realųjį (įvertinus infliaciją) atsipirkimą. Šis kriterijus svarbus analizuojant individualių investuotojų pasirinkimus, nes kai kurios investicijos gali būti laikomos greitai atsiperkančiomis, tačiau neįvertinama jų realioji vertė (bankiniai indėliai, vyriausybės taupymo priemonės).

7. Nebūtinos nuolatinės investicijos. Šis kriterijus pasirinktas siekiant pabrėžti, kad kai kurios investicijos, nors ir pasižymi pakankamai didelės gražos ir nebūtinu pradinio kapitalo kriterijumi, tačiau dažnai pasižymi tuo, kad į jas būtinos nuolatinės papildomos investicijos. Šis kriterijus laikytinas svarbiu jau vien dėl to, kad pasirinkta investavimo alternatyva „neįpareigoja“ į ją investuoti nuolat, t. y. individualus investuotojas gali į ją investuoti kartą ir laukti jos vertės pakilimo.

Pagal išskirtus septynis investavimo alternatyvų vertinimo kriterijus sudarytas racionalių ir neracionalių individualaus investuotojo investicijų rūšių pasirinkimo modelis (5-oji lentelė). Vadovaujantis šiuo modeliu individualūs investuotojai gali priimti sprendimus, susijusius su investicijomis.

1 lentelė. Individualaus investuotojo racionalių ir neracionalių investicijų pasirinkimo modelis

Alternatyvos vertinimo kriterijus	Racionalios investicijos	Neracionalios investicijos
1. Maža pinigų praradimo rizika	Indėliai, gyvybės draudimas, valstybinės taupymo priemonės, pensijų fondai, auksas.	Akcijos, meno vertybės, NT, investiciniai fondai
2. Pakankama graža	Akcijos, nekilnojamas turtas, pensijų fondai, gyvybės draudimas, investiciniai	Valstybinės taupymo priemonės, indėliai,

	fondai	auksas
3. Nebūtinai didelis* pradinis kapitalas	Akcijos, valstybinės taupymo priemonės, auksas**, pensijų fondai, draudimas, indėliai***, investiciniai fondai.	Nekilnojamas turtas, meno vertybės
4. Nebūtinai papildomos žinios	Indėliai, valstybinės taupymo priemonės, pensijų fondai, draudimas, auksas, investiciniai fondai	Akcijos, nekilnojamas turtas, meno vertybės
5. Informacijos prieinamumas	Indėliai, valstybinės taupymo priemonės, pensijų fondai, draudimas, auksas, investiciniai fondai	Akcijos, nekilnojamas turtas, meno vertybės
6. Trumpas atsiperkamumo laikotarpis****	Akcijos, nekilnojamas turtas, meno vertybės, investiciniai fondai	Indėliai, valstybinės taupymo priemonės, pensijų fondai, draudimas, auksas,
7. Nebūtinai nuolatinės investicijos	Akcijos, NT, meno vertybės, indėliai, valstybinės taupymo priemonės, auksas, investiciniai fondai	Pensijų fondai, gyvybės draudimas

** Jei investuojama į fizinį mažo gramavimo (iki 10 g) auksą arba finansinį auksą;

*** Minimali pradinė indėlio suma – 500 Lt;

**** Kalbama apie turimą atsiperkamumo laikotarpio potencialą. Neapdairiai investuojant, investicija gali greitai ir neatsipirkti.

Individualaus investuotojo investavimo alternatyvas galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes. 1. Investavimo alternatyvos, kurioms nereikia nei didelio pradinio kapitalo, nei papildomų ekonominių žinių, pasižyminčios maža pinigų praradimo rizika, ilgu atsiperkamumo laikotarpiu, pakankama informacijos sklaida apie jas, tačiau turinčias nedidelę grąžą (indėliai, valstybinės taupymo priemonės, auksas). 2. Investavimo alternatyvos, apie kurias informacija sunkiau prieinama, dažnai reikalingos papildomos žinios, didesnė pinigų praradimo rizika, tačiau trumpas atsiperkamumo laikotarpis (akcijos, nekilnojamas turtas, meno vertybės).

Išvados

Konstatuotina, kad investavimo sąvoka mokslinėje literatūroje yra interpretuojama įvairiai. Dažniausiai aiškinama, kad investavimas yra aktyvus pinigų panaudojimas, kurio metu pinigai uždirba pinigus arba, kitais žodžiais tariant, pinigai dirba žmogui. Investicijos yra papildomų pajamų šaltinis, užtikrinantis nuolatinį kapitalo didinimą, tenkinant asmens poreikius ir įgyvendinant finansinius tikslus. Investavimas laikytinas individualaus investuotojo investuojama suma į tam tikrą investavimo alternatyvą, siekiant jų realiosios turtinės vertės padidėjimo arba bent jau saugaus kaupimo. Investavimas suprantamas kaip procesas, kuris gali trukti ilgą arba trumpą laikotarpį, jo pagrindiniai tikslai gali būti ekonominiai (kapitalo augimas), finansiniai (pelno padidėjimas) bei socialiniai (pragyvenimo lygio kėlimas, užimtumas ir kt.). „Investicijos“, „kapitaliniai ištekliai“, „kapitalo įdėjimai“, „piniginės lėšos“ „gryniesiems pinigams“ kartais autorių yra suprantami kaip sinonimai. Investavimo procese egzistuoja svarbiausi elementai: laikas, vertė ir rizika. Individualaus investuotojo požiūriu, investicija - tai piniginių lėšų investavimo (įdėjimo į vertybinius popierius ar materialius aktyvus) procesas, siekiant uždirbti papildomų pajamų ar gauti vertės padidėjimą, kuriam reikia laiko, žinių ir nuoseklumo.

Išskiriama daug įvairių kriterijų, pagal kuriuos investicijos yra klasifikuojamos į tam tikras grupes. Atsižvelgiant į tai, galima matyti, kokią įtaką investuotojas daro įmonei, kokios rūšies bei kuriam laikotarpiui turtas buvo investuotas, koks yra investuotojo statusas, jo nuolatinė buveinė, organizacijos tipas ir kt. Taigi investuotojas gali pasirinkti ne tik investavimo objektą, laikotarpį, kuriam nori investuoti ar po kurio nori gauti rezultata, tačiau gali pasirinkti vieną iš optimaliausių investavimo būdų.

Susisteminius mokslinėje literatūroje pateikiamas pagrindinių asmeninių investicijų rūšis, pastebėta, kad Lietuvos gyventojams siūloma daugybė įvairių finansinių ir materialųjų investicijų alternatyvų. Investavimo galimybių yra labai daug, pradedant pensijos kaupimu, investiciniu gyvybės draudimu, baigiant investicijomis į tauriuosius metalus ar senovinius automobilius. Pats populiariausias investavimo būdas yra indėlis banke, jis siejamas su beveik nuline rizika prarasti pinigus ir su labai mažu pelningumu. Asmenims, kurie nori sukaupti pinigų ateičiai, patrauklios yra finansinės investicijos. Finansinės investicijos siejamos su aukštesne arba didele, jei tai nuosavybės vertybiniai popieriai, rizika, tačiau ir atitinkamu pelningumu. Savarankiškai pradėti investuoti yra sudėtinga, nes tai reikalauja daug žinių, lėšų ir pasiruošimo. Asmeninio investavimo procesui palengvinti būtina tikslingai pasirinkti asmeninių finansų ir investicijų valdymo strategiją, atitinkančią individo poreikius bei galimybes. Iš finansinių investavimo alternatyvų indėliai yra saugiausias taupymo ir investavimo būdas, nes numatytos garantuotos palūkanos, terminas. Investuojantysis į akcijas gali uždirbti iš akcijų dviem būdais: pirmasis – gaunant dividendus, antrasis – kylant akcijų rinkos kainai, galima akcijas parduoti brangiau, negu jos buvo pirktos, kitaip tariant, būtų gaunamos pajamos iš kapitalo prieaugio. Investavimas į akcijas - tai vienas iš rizikingiausių investicijų būdų, tačiau taip pat jis gali būti ir vienas iš pelningiausių. Išdo vekseliai yra laikoma saugiausia investavimo priemone, tačiau jos investicinė grąža mažiausia. Obligacijos turi mažesnę riziką nei akcijos, tačiau ir jų pelningumas nedidelis. Pensijų fondų skirstymo ypatybės sudaro sąlygas atsirasti skirtingoms investuotojų lūkesčių kombinacijoms, dar prieš prasidedant paslaugos teikimo procesui. Dalyviai atsižvelgia į pakopos teikiamas galimybes, kaupimo bendrovę, rizikingumą, t.y. pradiniai lūkesčiai susiformuoja paslaugos teikėjo pastangomis. Tačiau dalyvis nėra garantuotas, ar Pensijų fondų valdytojas sugebės pateisinti lūkesčius ir pasiekti kaupimo programoje numatytą kaupimo rezultata. Tai verčia susipažinti su esminiais Pensijų fondų veiklos ypatumais ir išskirti pagrindinius principus, kuriais įgyvendinamas pensijų kaupimas. Investuojantis į fondą individualus investuotojas uždirbs tiek, kiek uždirbs fondo investicijos: akcijų kainų augimas ir dividendai, obligacijų kainų augimas ir palūkanos, indėlių palūkanos ir t.t. Bus atimtos tik fondo patirtos investavimo sąnaudos (pvz., komisiniai) ir atlyginimas valdymo įmonei. Todėl investuojant į fondą nėra garantijos, kad nebus patirtas nuostolis. Investiciniai fondai yra patraukli investavimo alternatyva ir nepatyrusiems investuotojams, kadangi portfelio suformavimas ir tolesnis valdymas yra perduodamas į profesionalų rankas, o tai užtikrina, kad bus atlikta pakankama vertybinių popierių analizė ir atranka. Ši investavimo priemonė turi nemažai privalumų: diversifikacija, mažo ekonomija, likvidumas ir kt. Tačiau labai svarbu pasirinkus būtent tokį investavimo būdą,

atsižvelgti į tai, kad investicija į fondus nėra apdraudžiama kaip indėlis banke – galima ir neatgauti tiek, kiek buvo investuota. Taip pat praeities grąža negarantuoja tokių pačių ar panašių rezultatų ateityje, o fondo vieneto vertės augimas priklauso ne tik nuo fondo valdytojų sprendimų, tačiau ir nuo politinių bei ekonominių valstybių sprendimų.

Siekiant įvertinti, kurios investavimo alternatyvos priimtinausios individualiam investuotojui, modeliuojančiam savo sprendimus, buvo išskirti septyni individualių investuotojų galimų investavimo alternatyvų vertinimo kriterijai. Pačios palankiausios investicijos individualiam investuotojui - tai pensijų fondai bei gyvybės draudimas, nes dažnai atitinka individualiam investuotojui svarbius kriterijus: nedideles (tegu ir nuolatinės) investicijas, gana didelę grąžą, papildomų žinių poreikio nereikalingumą, informacijos prieinamumą ir mažą pinigų praradimo riziką. Vienintelis jų trūkumas yra dažnu atveju būtinos nuolatinės investicijos ir ilgas atsiperkamumo laikotarpis. Tuo tarpu į nurodytas grupes pateko ir investiciniai fondai, kurie laikytini dar geresnėmis alternatyvomis už pensijų fondus ir gyvybės draudimą, nes neturi tokių trūkumų, kaip nuolatinių investicijų reikalingumas, ir pasižymi gana greitu atsiperkamumo laikotarpiu. Vienintelė ir pagrindinė rizika yra ta, kad jokia institucija neapsaugo investuotų pinigų į investicinį fondą, todėl jų praradimo tikimybė išlieka padidinta.

Literatūra

- Ališauskas, K.; Kazlauskienė, Ž. (2005). Investicinių projektų rengimas, valdymas ir vertinimas. - Šiauliai: ŠUL. 160 p.
- Andriukaitis, D.; Čeponytė, Z.; Jurevičienė, D., Kriščiukaiytė, K.; Vaičiulis, M.; Vaitkunskienė, R.; Baranauskienė, J. (2009). Finansinių paslaugų vadovas. Vilnius. 128 p. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.vartotojai.lt/index.php?id=1243>.
- Azzopardi, P. V. (2010). Behavioural Technical analysis. An introduction to behavioural finance and its role in technical analysis. – Great Britain: Harriman House. 201 p.
- Birmie, J. (1999). Projektų vadyba sudarant vidutinio dydžio projektus ir kontroliuojant kaštus. Nekilnojamojo turto vertinimas ir investicijos. 3(2). 81–88.
- Bodie, Z.; Kane, A.; Marcus, A.J. (2012). Investments. 9th edition. New York: McGraw-Hill Irwin.
- Buškevičiūtė, E.; Kanapickienė, R.; Patašius, M. (2010). Finansinių rezultatų analizė. – Kaunas: Technologija, 379 p.
- Cibulskienė, D.; Butkus, M. (2007). Investicijų ekonomika: realios investicijos. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 188 p.
- Chorafas, D. N. (2005). The Management of Equity Investments: Capital Markets, Equity Research, Investment Decisions and risk Management with case Studies. – Butterworth - Heinemann, 5 – 29 p.
- Černius, G. (2011). Namų ūkio finansų valdymas. – Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidykla, 118 p.
- Dudzevičiūtė, G. (2004). Vertybinių popierių portfelio sudarymas ir vertinimas. Verslas: teorija ir praktika. – Vilnius: VGTU, Nr. 3.
- Grable, J. E.; Joo, S. (1999). Financial help-seeking behavior: theory and implications. Financial counseling and planning. Alexandria, Nr. 10, 14-25 p.
- Investor world: investment definitions. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.investorwords.com/2599/investment.html>.

- Griškevičius, A. (2009). Investicijų į transportą politika: mokomoji knyga. - Vilnius: Technika, 180 p.
- Haugen, R. A. (2001). Modern investment theory. – London: Prentice Hall, 656 p.
- Jurevičienė, D. (2008). Asmeninių finansų pagrindai. – Vilnius: Technika, 195 p.
- Jurevičienė, D.; Gausienė, E. (2010). Finansinės gyventojų elgsenos ypatumai. Verslas teorija ir praktika, Nr. 11(3).
- Kancerevyčius, G. (2009). Finansai ir investicijos. III atnaujintas leidimas. - Kaunas: Smaltijos leidykla, 904 p.
- Klimavičienė, A.; Jurevičienė D. (2007). Asmens investicijų į finansines priemones plėtros galimybės Lietuvoje. Verslas: teorija ir praktika. - Vilnius: VGTU, Nr. 1, 33–43 p.
- Langvinienė, N.; Vengrauskas, P. V.; Žitkienė, R. (2004). Tarptautinis verslas: mokomoji knyga. Kn. 2. Kaunas: Technologija, 223 p.
- Lietuvos Respublikos Investicijų įstatymas. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=171369&Condition2>.
- Martinkutė, R. (2006). Investavimo strategijų portfelio parinkimas ir valdymas: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, ekonomika (04S). – Vilnius: Vilniaus Gedimino Technikos universitetas, 121 p.
- Norvaišienė, R. (2005). Įmonės investicijų valdymas. – Kaunas: Technologija, 206 p.
- Pekarskienė, I. (1998). Investiciniai fondai ir jų kūrimas Lietuvoje. Ekonomika ir vadyba. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga. – Kaunas: Technologija, 271–274 p.
- Rutkauskas, A. V.; Martinkutė, R. (2007). Investicijų portfelio anatomija ir valdymas. – Vilnius: Technika, 360 p.
- Rutkauskas, A.V.; Stankevičius, P. (2006). Investicinių sprendimų valdymas. – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 374 p.
- Sribans, V. (2010). Investments model development with the system dynamic method. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Šiauliai: Šiaulių universiteto biblioteka, Nr. 2 (18), 104 – 114 p.
- Tomaševič, V.; Mackevičius, J. (2010). Materialiųjų investicijų analizė ir jų įtakos vertinimas. Verslo ir teisės aktualijos. T (5). 186 -203 p.
- Treigienė, D. (2010). Investicijos. Vilnius: Technika.
- Tvaronavičienė, M.; Kalašinskaitė, K. (2003). Tiesioginės užsienio investicijos į Lietuvos ūkį: tendencijų ir efektyvumo įvertinimas. Verslas: teorija ir praktika. Nr. 4(2), 61–71 p.
- Tvaronavičienė, M.; Kalašinskaitė, K. 2003. Tiesioginių užsienio investicijų efektyvumo įvertinimas Baltijos šalyse. Verslas: teorija ir praktika. Nr. 4(3), 129–140 p.
- Vaičiulis, P. (2010). The structure of investors in financial instruments in Lithuania. Business, management and education' 2010: conference programme, Vilnius, November 18, 1 p.
- Valakevičius, E. (2008). Investavimas finansų rinkose. – Kaunas: Technologija, 339 p.
- Valakevičius, E. (2001). Investicijų mokslas. – Kaunas: Technologija, 324 p.
- Valentinavičius, S. (2010). Investicijų valdymas: teoriniai ir praktiniai aspektai. – Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla, 303 p.
- Савенок, В. С. (2007). Как реализовать личный финансовый план, или сколько денег нужно для счастья. СПб: Питер. 240 p.
- Савенок, В. С. (2009). Личные финансы. Самоучитель. СПб: Питер. 422 p.
- Солабуто, Н. В. (2007). Секреты инвестирования в ПИФ. СПб: Питер. 144 p.

INDIVIDUAL INVESTOR INVESTMENT ALTERNATIVES ASSESSMENT CRITERIA MODELLING

Deimena Kiyak

Summary

Private investment is one of the most important people financial components. Basically, it is an investment activity undertaken by individuals. In most cases investment efforts are intended to ensure the financial security later in life. The choice of them is relatively wide. However, for individual investors information about this receipt flow frequent is limited or poorly accessible. Therefore individual investors potential types of investment choices, their benefits and disadvantages of summation research in this area is valuable, relevant and new, both in theoretical and practical terms. Objective of the study - conclude individual investors potential investment alternatives selection model under the most relevant criteria. For an individual investor to understand the possible role of investment and management capabilities article summarizes the works of scientists presented the concept of investment. Individual investor's investment - is the active use of money, during which the money earns money and work for people and the partially guarantees additional revenue, provide permanent capital increase to satisfy the personal needs, implementing personal financial goals. For individual investor is most relevant investment funds classify according to investment properties, investor type and by period of investment and risk levels. In order to evaluate the investment options preferred by an individual investor was identified seven individual investors potential investment alternatives evaluation criteria: low risk of losing money; a high return; the initial amount of capital; lack of knowledge; access to information; short payback period; lack of need for continuous investment. In Article individual investor's investment options structured, provided essential types of investments advantages and disadvantages, also investments divided into two main groups. 1. Investment alternatives that do not require a large initial capital or nor the additional knowledge, and with little risk of losing money, the long payback period, adequate information dissemination about them, but with little return (deposits, government saving measures, gold). 2. Investment options on which information is available in difficult, often require additional knowledge, a bigger risk of losing money, but a short payback period (stocks, real estate, art values).